

Prevodilačka komisija nema osjećaja kada treba da upotrijebi slavenski genitiv (usp. Jonke n. dj. 369): »Saul ležaše i spavaše i vojnici ležahu oko njega. Tad Abišaj reče: ‚Dopusti da ga pribodem za zemlju, jednim jedinim udarcem, drugoga mi neće trebati.‘ »Ovdje slavenski genitiv u našoj jezičnoj praksi nije na mjestu (180), naprotiv, nužno je bio potreban tekstu: »Nema više: Židov, Grk! Nema više: rob, slobodnjak! Nema više: muško, žensko!« Taj bi tekst morao glasiti: »Nema više ni Židova ni Grka, ni roba ni slobodnjaka, ni muška ni ženska!« Tu nema pravila, potreban je osjećaj! Takvih nijansa prevodilac jednostavno ne vidi? U komisiji treba ubaciti nekoliko ljudi iz štokavskih područja i dva, tri prava jezična stručnjaka koji su stekli znanstvenu reputaciju na sveučilištu. Nisu dosta ispiti!

Ima mnogo nevolje s prisvojnim genitivom (32, 67, 83, 93, 113, 195 itd), s imeničnim izražavanjem umjesto glagolskog (25, 28, 57, 62).

Ovo je tek letimičan pogled nestručnjaka. Kada sam i ja na brzinu (za tjedan dana) pokupio toliko pogrešaka, što će tek stručnjak? Ima stranica gdje ima po 40 pogrešaka i nedostataka! Jedva bismo našli stranicu gdje ih ima manje od 10!

Nema smisla da si netko svojata monopol, bile to osobe, bili pojedinci, bile institucije. Treba prihvatiti Papine želje i stvoriti »mješovitu komsiju« u kojoj će imati građansko pravo ljudi koji žele i znaju raditi, koji imaju nešto jezičkog ukusa, pa neka sudjeluju s »učenicima« koji su previše samovlasno uzeli tu stvar u ruke! U ovakvom bi slučaju bilo daleko bolje da naše pokrajine ostanu uz staro izdanje odobrenih tekstova iz Biblije Stvarnosti, samo da se izbace sva židovska imena i pojedina neukusna mjesta, tj. takva što ne spadaju u crkvu!

P. Radogost Grafenauer

NOVI LIK SVEĆENIKA

Problem

Kakav će biti svećenik sutrašnjice? I kakav će biti njegov novi lik? Zar odgovor na to ne želi znati već i bezvjerac jednako kao i vjernik?

Mnogi se novatori javljaju. I planova je dosta. Neki su se od njih, ako ne baš nametnuli a ono već izrazito istakli. I razne su slike novog svećeničkog lika zaredale. Ali, kakav će on uistinu biti?

Na ovo i na slična pitanja nastoji odgovoriti p. J. Galot SI — *Visage nouveau du prêtre*, 1970. Pisac se u posljednje vrijeme istaknuo mnogim publikacijama s temama šireg bogoslovskega značenja.

Evo, ukratko, što je autora zanimalo u tom tako suvremenom pitanju svećeničkog odgoja, rada i života.

Ozbiljna je kriza zahvatila svećenički stalež. Sve je manje svećeničkih zvanja, a sve više svećenika koji napuštaju to duhovno zanimanje da ga zamijene s laičkim. Drugi Vatikanski koncil koncentrirao je svoju pažnju na episkopat (LG 18-29). Ne malo značenje posvetio je laikatu (LG 30-38) — dapače, i redovničkom staležu posvećuje naročito značenje (LG 43-47). Ali uzalud tražimo odgovarajući traktat s istim naglaskom i obrazloženjem o radu i životu svećenikovu, a ipak je ova konstitucija jedini dogmatski dokument o Crkvi. Diskusije o kolegijalnosti biskupâ i o njihovom odnosu prema papi, gledom na upravljanje Crkvom, ostavile su po strani pitanje kolegijaliteta svećenika i biskupa s njihovim problemima. Donekle je tu prazninu dopunio dekret »Presbyterorum ordinis« i »Optatam totius«, navodeći glavne dužnosti svećenika u pastvi. Ali nije tome dao dogmatsku podlogu onoga značenja kako to vidimo u *Lumen Gentium*.

Može li se reći da je Koncil zanemario dati pravi lik svećenika i time povećao teškoće kojima se svećenici susreću u životu i u radu?

Jedan je od razloga za ovakvo stanje i u tome, kako smatra autor, što se pri izrađivanju tih dokumenata nije konzultirala ni jedna veća skupina svećenika. Svećenici nisu imali prilike izraziti, odnosno izraditi i dokumentirati svoje teškoće. Koncil je, doduše, mislio na njih, ali nije pitao što oni sami misle o sebi. Mnogo se govorilo o infantilizmu laika — a pitanje je, da li se sa svećenikom postupa kao s odraslim. Zato je, prema autoru, u zadnje vrijeme i došlo do nekoliko protestnih skupština na kojima su kontestatori iznijeli i stvari koje su još otprije mutile odnose između svećenika i biskupa. I nije čudo što su neki došli na ideju kako treba uspostaviti kolegijalitet prezbitera, da bi se tako veza između svećenika i biskupa više naglasila u odnosu jedinstva i zajednice, a ne u odnosu zavisnosti i podređenosti.

Ovo teško stanje samo se još više pogoršalo isticanjem laikata. To naglašavanje, doduše opravdane prisutnosti laikata u poslovanju Crkve, i njegova uloga u svjedočenju vjere i Crkve probudilo je u svećeničkim redovima novi problem. Nastalo je pitanje: Pa u čemu je sada specifičnost svećeničke službe? Ima li smisla preuzeti na sebe teške obaveze prezbiterijata, kad već tako važne svećeničke dužnosti mogu vršiti laici? A evo kako ih iznosi LG 29: »Služba je đakona, kako mu odredi kompetentna vlast, svečano dijeliti krštenje, čuvati i dijeliti Euharistiju, u ime Crkve prisustvovati ženidbi i blagosivati je, nositi poputbinu umirućima, čitati vjernicima Sveto Pismo, poučavati i poticati narod, predvoditi bogoslužje i molitvu vjernika, dijeliti blagoslovine, voditi obred sprovoda i pokopa.« No kad već i laik ima skoro analognu ulogu u obavljanju pastoralne službe, čemu tako duga i naporna svećenička priprava na taj teški stalež...? Osim toga, laik ima i zavidniji položaj — može više utjecati na svoju okolinu, jer će joj se bolje moći prilagoditi. Pritom mu i sama njegova laička profesija olakšava vezu s okolinom, u kojoj se — uostalom, već kao oženjen čovjek i otac obitelji — normalnije kereće. Lumen Gentium sve to predviđa, pa izričito naglašuje: »Uz pristanak Rimskog Biskupa moći će se taj đakonat podijeliti ljudima zrelije dobi i ako žive u braku, te sposobnim mladićima, za koje, ipak, mora ostati na snazi zakon celibata« (LG 29 b). I, na kraju, laiku je omogućeno čak i sudjelovanje u političkoj aktivnosti.

Koji je, dakle, položaj svećenika u Crkvi i u društvu sutrašnjice?

Sve se svodi na osnovni problem: Što je svećeništvo, i što znači biti svećenik?

Na to pitanje autor donosi više raznih odgovora što ih daju neki osporavatelji. Da spomenem samo neke, najkarakterističnije.

Grupa svećenika udruženja »Echanges et dialogue« postavlja svećeniku ove uvjete:

1) svećenik treba da se bavi i jednom slobodnom profesijom,

2) treba da sudjeluje u politici, kao i u socijalnom životu, i

3) treba da je slobodan ženiti se, a uza sve to zadržavati svećeničke dužnosti.

Oni svoje zahtjeve ukratko ovako obrazlažu:

Svećenik bi lakše istupao na korist općega dodira time što bi se sam uzdržavao; slobodnije bi propovijedao; a psihološki bi svoju okolinu bolje razumio.

Nadalje navode kako svećenik treba da sudjeluje u političkim strankama i socijalnim akcijama, jer to i Evandjelje od njega iziskuje, a on ga ne može propovijedati — i ostati neutralan; Evandjelje mu upravo stavlja u dužnost da se bori za pravdu, mir i slobodu potlačenih.

Spomenuto udruženje uopće ne diskutira o tome da se svećenici slobodno žene — ali, ako se ožene, traži za njih pravo da mogu i dalje vršiti svećeničke dužnosti.

Sve je jedno: Oni su odlučno protiv separatnog, izoliranog života svećenika, koji se proistovjećuje s redovničkim — habit, celibat, život u zajednici... Život svećenika treba da služi kao primjer ovoga života, a ne treba predstavljati nekoga sveca koji je daleko od ovoga svijeta.

Slični su prigovori, u malim varijantama, i nekih drugih osporavatelja. Što na to odgovara autor knjige, iznijet ćemo na kraju.

Ovdje, međutim, počinje s izlaganjem svog nazora o liku suvremenog svećenika.

SVEĆENIK U PROFILU KRISTOVA LIKA

Kriza je korisna

Iako je istina da svećenikovu dušu pritiskuje teška mōra, ovakve su krize od koristi. One mogu biti poticaj za važnu i temeljitu prekretnicu.

Moguća su svakojaka lutanja i stramputice. Neki misle da predlažu tko zna kakvu novinu, kad svećenika uvlače u razne laičke profesije ili socijalno-politički život naroda — a ne znaju da se to već davno prebacilo i izjalovilo u životu Crkve i njezina klera.

Oni pak, koji bi htjeli naći novu prekretnicu u današnjim socijalnim smjerovima i pokretima, treba da znadu kako Crkva nije udruženje poput naših ljudskih društava. Ona se, doduše, izgrađuje na tom društvu — ali na načelima Kraljevstva Božjega.

Začetnik svećeništva Novoga Zavjeta jest Isus Krist. On ga je na sebi najprije ostvario. Obrisi tog svećeništva naznačeni su u riječima Evandjelja; treba ih samo otkriti. A zadaća je Crkve da taj profil Kristova svećeništva otkrije. U

tom nastojanju ona još nije sve iznašla. No, kad dotle dođe, ona će usvojiti lik koji će biti prilagođen suvremenom društvu.

Jedno je jasno: da će se po Kristovu liku autentično odrediti lik svećenika. Temeljni kriterij nudi nam Evanđelje. Isus nije samo prvi model univerzalnog svećeništva, nego je i uzor onog ministerijalnog — budući da nam baš od njega i dolazi stvarnost svećeničkog rada. Jer upravo izvršenje Isusova poslanja na zemlji sačinjava, naime, bit svećeničke službe. U njemu se ona ostvaruje u svojoj najpotpunijoj veličini. I samo Isus može biti uzor po kojemu se i danas izvodi čitava obnova Crkve.

Profil Krsta - svećenika jedinstven je, pa je stoga kadar konačno ostvariti jedinstvo svih oblika svećeničkog života i rada kojima se Crkva afirmirala tijekom svoje povijesti. Nemoguće je zamisliti neki pluralizam svećeničkih tipova koji se među sobom ne bi mogli ujediniti. A budući da se jedinstvo svećeničkog profila ne izvodi iz nekih apstraktnih načela, ono mora biti i izraz konkretnoga lika Krsta - svećenika.

Već smo samom ovom činjenicom doprli do osnovne tajne. Ono novo, naime, ono suvremeno u liku sadašnjeg svećenika ne dolazi od čovjeka, nego od Boga. Bog je biće koje je uvijek novo, i uvijek najsuvremenije. A da bismo odredili lik svećenika potrebno je razmotriti lik Boga - Krista. U tome je ona neprekidna obnova svećeništva Kristova koju je on htio da unese u sav svijet, u sva vremena, i u svaki novi naraštaj.

Autor sada počinje s nizom dokaza kako mu ih nudi Božja objava.

Novi profil sarkalnoga

Isus se legitimirao raznim imenima, kao na primjer: Dobri Pastir, Učitelj, Kralj, Sin Čovječji... ali se nikada nije nazvao svećenikom. I znamo zašto. On nije bio potomak ni Aronov, ni Levijev; nije pripadao svećeničkoj lozi. U tom pogledu očita je razlika kod Ivana Krstitelja, čiji je otac Zaharija bio svećenik, a i majka mu je, Elizabeta, bila iz plemena Aronova, pa, prema tome, iz svećeničke obitelji. Josip je, međutim, bio potomak kuće Davidove, pa sa svojom zaručenom ženom Marijom zato ide u Betlehem na popis (Lk 1, 27). To je značajno gledom na ličnost Kristovu, budući da s njime započinje novo svećenstvo, kao što započinje i novo vjeronje.

Jednako je značajno i ono kako Isus karakterizira židovsko svećenstvo. U paraboli o Samaritancu treba da odgovori na pitanje: tko je moj bližnji? Isus pušta da kraj izranjena čovjeka na putu iz Jeruzalema u Jerihon prolaze i svećenik i levit a da se ni jedan od njih i ne obazre na nj. Kod Samaritanca će istaknuti **Ijubav** prema čovjeku!... A to nije dužnost kojom bi se morali isticati tadašnji svećenici — nego odlika plemenite duše. To će svojstvo Isus poslije isticati kao glavni biljeg svoga svećenstva. No, i Evandjelje po Ivanu bacilo je vrlo crno svjetlo na tadašnje svećenstvo kad je ono snovalo čak i smrt Lazaru pošto ga je Isus uskrisio od mrtvih (Iv 12, 10). A to je, u prvom redu, atentat na taj dar **Ijubavi** koju je Isus iskazao prema Lazaru.

Pisac tako u više navrata naglašava kako Isus ističe **Ijubav** vrhu svih propisa bogoštovlja i zakona koji su tadašnjim svećenicima bili propisani, pa se time bitno razlikuje i odjeljuje od židovskih svećenika i učitelja.

Isus mijenja pojam sakralnosti

Prema Isusu, sakralnost je, u prvom redu, namijenjena osobi a ne predmetu pa bio to i sam jeruzalemski hram. »Srušite ovaj hram, i ja ću ga za tri dana podići« (Iv 2, 19). Ta je izjava skandalizirala njegove protivnike, kao što ih je revoltiralo i ono njegovo djelo kada je izgonio trgovce iz hrama... Isus, dakle, dopušta da židovsko vjersko vijeće primi na sebe odgovornost za eventualno rušenje hrama. I zaista, osudivši Isusa na smrt vrhovno će židovsko svećenstvo izazvati duhovnu propast hrama, jer će od onoga časa u toj zgradi prestati prisutnost Božja. Ali će se zato novi hram podići, koji će nam stvarnu prisutnost Božju povratiti u osobi Krista - Spasitelja, što se tako dobro slaže s onom Isusovom izrekom: »A ja vam kažem da je ovdje nešto veće od hrama« (Mt 12, 6).

Ima više takvih izjava kojima je Isus želio naznačiti da je on, u prvom redu osobno, najveća svetinja. Tako posebno ističe da je temelj bogoštovlja ono što će se odvijati u ljudskim dušama, a ne u materijalnim zgradama. To je smisao njegovih riječi što ih upućuje Samaritanki: »Ali dolazi čas — i već je tu — kad će se pravi klanjaoci klanjati Ocu u duhu i istini, jer Otac takve klanjaoce želi« (Iv 4, 23). Isus neće da budemo robovi nekog ritualnog bogoslužja. A budući da je on svetost par excellence, treba da i čovjek, zahvaćen njegovom božjom milošću, postavi svoje pravo i istinsko svetište u svome srcu i u svojoj duši.

Pisac želi još jednom istinom naglasiti to novo shvaćanje sakralnoga. Prema nauci Kristovoj, važno je naglasiti da je život u kršćanstvu — život Kristov. Tako nam objava odmah u početku govori, da će Isusovim životom ući u ovaj svijet najveća svetost (sakralnost). »I ono sveto (biće), što će se začeti, zvat će se Sin Božji« (Lk 1, 35). Ali mu ta svetost ne pripada ni kao Mesiji ni kao izvršitelju toga poslanja, nego ona sačinjava bít njegove osobe. To potvrđuje sav njegov život. Posvećenje je, naime, djelo Duha Svetoga već od samog Isusovog začeca; prikazanje u hramu to potvrđuje, a krštenje na Jordanu čitavom svijetu objavljuje: »Ovo je Sin moj ljubljeni, koga sam odabrao!« (Mt 3, 17). Isus je to i objasnio u nazaretskoj sinagogi (Lk 4, 8). Štaviše, i opsjednuti ga nazivaju »svecem Božjim« (Mk 1, 24). A Petar se nakon obećanja Euharistije ovako izražava: »Ti imaš riječi vječnoga života. Mi vjerujemo i znamo da si ti svetac Božji« (Iv 6, 69). Tako će ga Petar predstaviti kao »sveca i pravednika« u svom govoru narodu (Dj 3, 14). A Isus će u svom posljednjem govoru sve to onda još i potvrditi riječima: »Ja sebe samog posvećujem za njih, da i oni budu posvećeni istinom« (Iv 17, 19). Osvrćući se na sve to, i sveti Pavao onda kaže: »... rođen od potomstva Davidova, koji se s obzirom na Duha Svetoga pokazao kao Sin Božji sa (svom) vlašću uskrsnuća od mrtvih« (Rim 1, 3-4).

U kršćanstvu se smatra da sve ono što je sveto, i što se posvećuje, dolazi iznutra — po Duhu Svetom. I što taj milosni utjecaj više prožimlje ljudsku narav, to se i čovjek više izdiže u svladavanju, u pobjedi nad grijehom, postizujući vrhunac u otkupiteljskoj žrtvi na oltaru. Takva svetost nije isključena iz ovoga svijeta, nego se Božjim nadvladavanjem zla u njemu upravo očituje.

Potom pisac prelazi na onu najkarakterističniju notu kršćanskog bogoštovlja. To je nota unutarnje i osobne svetosti, koja je upravo ustanovom Euharistije kao novim bogoštovljem postala tako naglašena.

Značajno je da je Isus Euharistiju, tu svoju najveću ustanovu, unio u stari židovski ritual pashalne večere. Ali on tim uobičajenim blagoslovinama vina i vode daje sada neusporedivo višu vrijednost po kojoj postaju tijelo i krv Sina Božjega. Stoga se to novo bogoštovlje i temelji na njegovim riječima: »To činite meni na spomen« (Lk 22, 19 i 1 Kor 11, 23—25). Tako su to od početka shvatile i činile

već prve kršćanske zajednice. Pa kako cjelokupni novi čin vjere zasniva svoj smisao na Kristu, tako je po tome i kršćansko bogoslužje postalo kristocentrično.

No taj kult nije vezan materijalnim ograničenjem. Prisutnost Božja nije vezana za jedno određeno mjesto, unaprijed posvećeno, nego se ona vezuje uz riječi izrečene prilikom Euharistijske večere. Prema tome, Kristova se prisutnost širi i u prostoru i u vremenu. A lika je novina što posvećena otajstva — tj. tijelo i krv Kristova — posvećuju i samo mjesto. Njihova prisutnost predstavlja najveći hram. U toj je tajni, dakle, naglašen primat osobe a ne materije. Ta posvećenost, međutim, produhovljuje i čitava čovjeka, pa se upravo po tome obistinjuju riječi: »Duh je koji oživljuje, a tijelo ne vrijedi ništa« (Iv 6, 63).

Ali Krist ne ostvaruje svoju prisutnost u Euharistiji zato da ostane na jednom mjestu, nego zato da učvrsti povezanost ljudi, napose onu među učenicima i njihovim stadom. Tako je taj čin vjere i vez ljubavi, koji nas ujedno veže i s Kristom!

LIK SLUGE I PASTIRA, PREMA EVANĐELJU

Mada Isus sebe nigdje ne naziva svećenikom, on govori o tom svom pozivu. Pisac ističe dva uočljiva svojstva što ih Isus sebi pripisuje: svojstvo sluge i svojstvo pastira. Ta dva atributa vuku svoje porijeklo još iz Staroga zavjeta. Nazivi, doduše, nemaju ništa zajedničko s odlikama židovskog svećeništva, a riječi »sluga« i »pastir« imaju u Isusovu rječniku svojstveno značenje.

Evo kako ih pisac tumači na temelju objave Božje:

1. Sluga

»Sin Čovječji nije došao da mu služe, nego da služi i da dade svoj život kao otkup za mnoge« (Mk 10, 45; Mt 20, 28).

»Sin Čovječji« i »sluga« dva su kontrasta. Kad prorok Danijel govori o Sinu Čovječjem, onda ističe: »Služit će mu svi narodi, plemena i jezici« (7, 14).

Isus preinačuje to poimanje naglašujući žrtvu koju će prinijeti za sve narode. U tom duhu i Vatikan II definira hijerarhijsko svećeništvo kao ministerij, tj. kao službu: »Službenici, koji imaju svetu vlast, služe svojoj braći, da

svi oni pripadaju Božjem narodu... , postignu spasenje« (LG 18). Tako je Koncil podvukao jedan od temeljnih stavova u Evandjelju.

Isus hoće da svi oni koji će imati ulogu autoriteta i vodstva uzmu njega kao uzor koji će nasljedovati. Ovaj logion ima svoje posebno značenje. On je, naime, nastao u onom kontekstu, kad su se pojavile svađe među apostolima oko toga tko će biti najveći u Kraljevstvu Božjem. Isus ispravlja njihovo krivo mišljenje i upućuje ih: »Znate da oni, koji se priznaju vladarima... okrutno postupaju s njima... , ali tako neka ne bude među vama! Naprotiv, tko bi želio biti najveći... , neka bude poslužnik... ; tko bi želio biti prvi... , neka bude rob... ; jer Sin Čovječji nije došao da mu služe, nego da on služi i daje svoj život kao otkup mjesto njih« (Mk (10, 42—45). To je bitnost ugleda i vlasti. Isus Krist je to i definirao, izjavljujući kakav je on htio biti među ljudima — Sin Čovječji, koji, prema Danijelu, posjeduje svu božansku moć (7, 14), ali se njome služi, kako Evandjelje kaže, isključivo za spasenje čovječanstva. U tom smislu on odlučno tvrdi da ima vlast na zemlji opraštati grijeha (Mk 2, 10) i da je »gospodar subote« (Mt 12, 8). Pa ipak taj svoj božanski ugled primjenjuje kao službu. Jer Sin Čovječji djeluje kao sluga... Isus tako iznosi novo i potresno shvaćanje autoriteta. On se ne zalaže za logion: Najprije nauči slušati, da naučiš zapovijedati... , već za ono što je daleko veće: da je stvarno **zapovijedanje** u svojoj biti **služenje**.

Isus ne niječe vlast koja mu pripada. Ali on odbija i osuđuje sve ono što bi u vršenju vlasti bilo slično prisvajanju privilegija. Vlast koju posjedujemo nema opravdanja ako ne služi na dobro ljudi. Tako vlast opraštati grijeha, u prvom redu, služi grešniku — kao što se i vlast da tumačimo pravi smisao subote odnosi na ono načelo: da je subota zbog čovjeka, a ne obratno! (Mk 2, 27).

Uostalom, nastavlja pisac, to načelo službe krije u sebi smisao žrtve, koja ima veliko značenje. Ona, naime, određuje držanje svećenika prema grešnome svijetu. Kristov apostol ne osuđuje svijet, nego u duhu solidarnosti teži da i svoj život daje kao otkupninu za grešnike. Svećenička sakralnost ne udaljuje svećenika od grešnika, nego od **grijeha**. Ona se, štaviše, još vezuje uz grešnika, jer svećenička služba teži za tim da ga oslobodi. Tim se radom svećenik napose ističe kao dobri pastir koji ljubi ovce.

Krist je tu svoju nakanu posebno istaknuo na Posljednjoj večeri. Na svađu i prepirku apostola o tome tko je među njima najveći..., sveti je Luka dao svoj komentar, citirajući Isusov govor: »Tko je najveći među vama neka bude kao najmanji, a starješina kao poslužnik. Tko je zaista veći? Onaj koji sjedi za stolom, ili onaj koji služi? Zar ne, onaj koji sjedi za stolom?... Međutim, ja sam među vama kao poslužnik« (Lk 22, 26—27).

Ova će izjava najbolje karakterizirati i situaciju prilikom pranja nogu apostolima. Isus se tada doista pokazao kao onaj koji služi a ne kao onaj koji sjedi. I kad je, na prigovor Petra, Isus odvratio da neće imati dijela s njime ako ne dopusti da mu opere noge — što je drugo time htio reći ako ne to da i Petar dobro upamti, kako svaka **vlast i autoritet** zapravo ima biti **služba**. I upravo onda kad apostolima daje vlast da u njegovo ime prinose Euharistijsku žrtvu, Isus tim činom posebno naglašava u kojem se duhu i s kojim unutarnjim raspoloženjem ima primijeniti vlast. Zato u Euharistijskoj liturgiji i u njezinu načinu izvođenja treba izbjegavati sve ono što bi nas navodilo na pomisao da je svećenik središte liturgije, i da se njemu ima služiti. Jer upravo kod svete mise, više nego igdje drugdje, treba da se vidno istakne karakter **službe**. I to se mora odraziti u čitavu držanju svećenika.

Ipak, ne smijemo ostati samo na vanjskom izgledu. Perući noge apostolima i služeći kod stola, Isus je unaprijed htio pokazati svoje poniženje i time je naznačio u kojem će duhu podnijeti svoju muku Velikoga Petka. Taj duh samozataje i odricanja od svakoga prava, božanskog i čovječanskog, Isus ostvaruje i onda kada nam se dariva pod prilikama kruha i vina. Pa zar je mogao učiniti više...?

Ovo je, dakle, istinski stav i duh Spasiteljev. Taj duh treba da prožme i dušu Kristova svećenika ako hoće da ostane vjeran primjeru Isusovu i njegovoj posljednjoj želji: »... tko je najveći među vama, neka bude kao najmanji, a starješina kao poslužnik«.

2. Pastir

Ali, Isus sebe ne naziva samo slugom nego i pastirom: »Ja sam dobri pastir. Dobri pastir daje svoj život za svoje ovce« (Iv 10, 11). Ovaj je logion analogan onome kojim tvrdi: došao je da služi i da dade život svoj kao otkupninu za grijeh mnogih.

Te su odlike pastira još prikladnije da predoče ulogu Isusovu na ovome svijetu. Isus izričito uzima karakteristike pastira, i upravo se po njima ističe kao prototip ministerijalnog, aktivnog i pastoralnog dušobrižništva... Naziv pastira prikladan je i zato što izričito naglašava ugled koji Isus posjeduje. Jer, uz ostalo, dobar pastir žrtvovat će i život svoj u službi drugih.

Prorok Ezekijel predstavio je Jahvu kao pastira s osobitom brigom za ovce koje su zalutale, koje su ranjene i bolesne (34, 16). Ali Jahve nije mogao život dati za njih — samo je čovjek mogao učiniti tu žrtvu... Ona naglašena nota »dobroga pastira« — da i život daje za ovce — predstavlja novinu, jer to ni kraj svekolike neizmjerne dobrote i sveg savršenstva Božje ljubavi ne bi bilo moguće izvesti, da Sin Božji, Isus Krist, nije postao čovjekom! U tome je upravo ta najveća sličnost dobroga pastira i služitelja... — što je Sin Čovječji došao da dade život za otkupninu mnogih.

No, da li Isus doista misli na svoje svećeništvo, kad ističe vrednote dobroga pastira?

Ako želimo Isusa shvatiti, onda ne smijemo ostati na simplicističkom shvaćanju svećeničkog poziva. Prema Isusovoj zamisli, značenje je svećenika kudikamo šire od vršitelja obreda i ritualista.

Tri su značajke svećenika kao pastira:

- a) propovijedanje,
- b) bogoštovni obredi,
- c) vodstvo.

Da vidimo, kako se one odrazuju:

a) Isus je došao da **svjedoči istinu** (Iv 18, 37). I zbog toga, što je izjavio najveću istinu svog božanskog porijekla, osuđen je od Sinedrija. On je taj nauk najavio već u početku svog javnog života: »... poslao me je da propovijedam veselu vijest siromašnima« (Lk 4, 18—19). Tako je to izjavio u nazaretskoj sinagogi, i u tom je nauku ostao dosljedan do konca. Potvrdio ga je i svojom krvlju;

b) dajući život, dobar pastir ostvaruje **produhovljenje** žrtve, koje već i Stari zavjet zahtijeva: »Žrtve ti se ne mile; kad bih dao paljenicu, Ti je ne bi primio. Žrtva Bogu duh je raskajan — srce raskajano, ponizno, Bože, nećeš prezreti« (Ps 50, 18—19).

Ovako se, žrtvom dobroga pastira, usavršuje bogoštovni čin »u duhu i istini«. Isusova je žrtva u punom odnosu prema Ocu, jer je Isus prinosi vršeci volju Oca, ali sasvim **slobodno** (Iv 10, 14—15; 18). No i samo je djelo bogoštovnog čina zato tako korisno za ovce, što je dobri pastir došao »da ovce imaju život, i da ga imaju u obilju« (Iv 10, 10). Žrtva presvete Euharistije ne iskazuje samo najveći bogoštovni čin prema Ocu nebeskom, nego utvrđuje zajednicu Boga sa čovječanstvom;

c) i napokon, u žrtvi se pastirovoj manifestira i vrhovni autoritet. Isus ističe: »On svoje ovce zove imenom te ih izvodi van. Kad god izvede sve svoje ovce, krene pred njima, i ovce idu za njim jer poznaju njegov glas« (Iv 10, 3—4). Tim je Isus navijestio novu vrst autoriteta — pastir je gospodar stada, i on ga vodi; ali on nastoji da svoje stado privuče **dobrotom i žrtvom** a ne silom i prijetnjom. Nasilje i strah daleko su od njega. To čini lopov, koji »... ne dolazi osim da krade, zakolje i uništi... Ja sam došao da ovce imaju život, i da ga imaju u izobilju (Iv 10, 10—11).

Parabola o izgubljenoj ovcu (Lk 19, 10) daje posebnu notu samilosti i žrtve kao komentar na Ivanovog »dobrog pastira«. Tu je istaknuta posebna pažnja prema grešnicima, pa Isus ne samo da grešnike ne kara nego ih još štiti protiv kritike i osuda strogih sudaca. Klasičan se primjer tog držanja ostvario na Zakeju cariniku i ženi preljubnici, tako da su ga proglasili čak i »prijateljem carinika i grešnika« (Mt 11, 19). I premda je sinagoga u ono doba bacila anatemu na one koji su pristajali uz Krista (Iv 9, 32), Isus nije takve mjere primjenjivao ni prema samim neprijateljima. Naprotiv, birajući carinika za svog apostola, pristao je da u njegovu zajednicu mogu stupiti svi, pa i najveći grešnici... Stoga pisac i postavlja pitanje, da li se još slika svećenika u današnjoj Crkvi podudara i slaže sa ovom o »dobrome pastiru«, te da bismo se bolje zamislili u uzvišenost i ljepotu uvijek nove aktualnosti Kristova svećeništva.

Iz dosadašnjih je kratkih prikaza moguće razabrati na koje je mjesto Krist postavio problem autoriteta. On sâm vazda je svoj ugled stavljao u službu ljudi, na dobro i spasenje čovječanstva. I, premda je otkrivao i nemilice osuđivao sve ono što je protivno zahtjevima Kraljevstva Božjega, on ovdje, na zemlji, nikoga nije ni prokleo ni isključio iz svoje

zajednice. Štaviše, i njegovo će držanje prema izdajici Judi pokazati izvanrednu brigu da se očuvaju uzajamne veze, ne bi li zalutaloga još spasio.

Ova suverena moć dobrog pastira sastoji se u tome što on daje i život za ovce... To napose ističe ovim riječima: »I ja dajem život svoj za ovce... Zato me ljubi Otac, jer ja dajem svoj život da ga ponovo uzmem. Nitko mi ga ne može oduzeti, nego ga ja sam od sebe dajem. Imam vlast dati ga, imam vlast opet ga uzeti« (Iv 10, 16—18). Čak se ni pred Pilatom ne ustručava reći kakav posjeduje autoritet — da je, naime, kralj..., ali »moje kraljevstvo nije odavde« (Iv 18, 36). Na toj se temeljnoj točki jednako susrećemo kako s vrednotama sluge tako i sa onima dobrog pastira. Autoritet je, naime, i služba i ljubav.

SVEĆENSTVO CRKVE JE USTANOVA ISUSA KRISTA

a) Ustanova svećenstva Novoga Zavjeta

Novi Zavjet ne naziva apostole svećenicima. To je po svoj prilici zato što Isus nema i ne želi imati nikakve veze s institucijama židovskog svećenstva — što, međutim, ne znači da on svojim učenicima nije namijenio i ministerijalno svećeništvo. Samo treba znati kako je to Isus želio.

Razumljivo je da se Crkva ne može ograditi od naravnih zakona po kojima se usmjeruje razvoj svake ljudske ustanove. No ako je njezino svećeništvo poteklo od Isusa, onda u Crkvi mora biti i jedno izvorno, temeljno jedinstvo svećeništva koje počiva na cjelovitosti Kristovoj.

Isus je između svojih učenika izabrao i postavio Dvanaesticu, kojima je odredio posebnu zadaću u svojoj budućoj zajednici. Lista njihovih imena točno je navedena, iako će većina od njih odigrati veoma skromnu ulogu u razvoju njegove Crkve. To nije bilo uzalud, jer će u njegovo ime predsjedati Crkvi! Određivanjem te Dvanaestice, Isusova je volja bila prekinuti partikularizam one svećeničke kaste koja je bila omeđena samo jednim plamenom u Izraelu.

Postavljanje Dvanaestice usko je stoga vezano s ustanovom Crkve. Bitna se nota sastoji u onoj stvarnosti koju je on tada obećao svetom Petru: ... da će biti kamen na kojemu će sagraditi Crkvu svoju (Mt 16, 16). Marko to još bolje precizira, kad piše: »I on postavi Dvanaesticu da ga prate, pa ih šalje da propovijedaju« (3, 14). On hoće

»... da ga prate«, tj. da budu s njim..., i to dolazi prije nego poslanje na propovjedničku službu. Pa kako je tada htio da bude s njima, tako će i na koncu reći: »A evo, ja sam s vama u sve dane...« (Mt 28, 20). Što je to, dakle, drugo negoli poziv Dvanaestorici da i sa svoje strane učine isto, što će reći: da i oni budu s njim, i tako uvijek ostanu.

Tim je riječima Isus ujedno izrazio svoju vezu — savez s njima! Ali se Kristov savez sa svim budućim pokoljenjima ne može drugačije produžiti nego preko njih. Stoga se baš na tome temelji i poslanje koje će im povjeriti, naređujući da propovijedaju. »Zaista vam kažem, vama koji ste me slijedili — sjest ćete i vi na prijestolje i suditi dvanaest Izraelovih plemena« (Mt 19, 28). Suditi, međutim, znači u biblijskom smislu: vladati narodom... Ali će to biti samo zato što su Isusa slijedili... Isus se toga spominje još i kod Posljednje večere: »Vi ste oni koji ste ostali sa mnom u svim kušnjama. I ja predajem vama Kraljevstvo kao što ga je Otac meni predao. Vi ćete jesti i piti za mojim stolom u mom Kraljevstvu, i sjedit ćete na prijestolju da sudite dvanaest Izraelovih plemena« (Mt 22, 28—30). On to još jednom potvrđuje, kad govori: »To činite meni na spomen«. Oni, dakle, koji su primili vlast euharistijskog prinošenja, imaju također i vlast vodstva u njegovu Kraljevstvu. A da ne zaborave odakle im ta vlast, on još napominje: »... i da sve držite, što sam vam ja odredio« (Mt 28, 20). Dodamo li tome opraštanje grijeha, onda su očite razlike po kojima se svećenstvo Isusovo odvaja od tradicionalnog, židovskog svećenstva.

b) Pavlova zamisao svećeništva

U istom smislu shvaća i Pavao svoj svećenički zadatak kad piše: »Krist me nije poslao da krstim, nego da navješćujem Evanđelje« (1 Kor 1, 17). Stoga se Pavao najviše i ističe propovijedanjem riječi Božje i objavljivanjem njegovih tajni: »Naša sposobnost dolazi od Boga, koji nas je osposobio da budemo službenici Novoga Zavjeta; ne slova, nego Duha; jer slovo ubija, a Duh oživljuje« (2 Kor 2, 6).

Dva su smjera svećeničke službe posebno naglašena kod svetoga Pavla. Prvi je **svećenička služba** koja ide za tim »da svjetlo vjere zasja u našim srcima, da očituje priznanje Božjeg veličanstva koje blista na Kristu Isusu« (2 Kor 4, 6). Jer pravo lice Božje jest ono koje nam je zasjalo u Isusu Kristu! — Drugi je **služba pomirenja**: »A sve dolazi od Boga,

koji nas je po Kristu pomirio sa sobom... i koji je stavio u nas riječ koja navješćuje i ostvaruje pomirenje« (2 Kor 5, 18—19).

c) Hijerarhijska struktura

Isus je svoju vlast predao u ruke Dvanaestorice, kad ih je poslao da propovijedaju svim narodima. Ostalu brigu oko organizacije, te pojedine odredbe u izvođenju toga plana prepustio je apostolima i njihovim pomoćnicima. To je pokazao time što je uz imenovanje Dvanaestorice postavio još i učenike — od kojih prvu sedamdeset i dvojicu i **sâm šalje** da propovijedaju (Lk 10, 1—9). Naskoro su i apostoli uvidjeli tu potrebu, pa su za pojedine crkve postavljali starješine — prezbitere, a za materijalne potrebe crkvene zajednice posebno još pomoćnike, službenike — đakone (Dj 6, 1—6). Što je onda započelo, nastavilo se do našega doba.

Vatikan II izričito za đakone kaže ovako: Na nižem stupnju hijerarhije stoje đakoni, na koje se polažu ruke »ne za svećeništvo, nego za služenje« (LG 29). Neki su đakoni u doba apostola također vršili službu propovjednika a ne samo službenika — tako đakoni Stjepan, Filip, i dr.... Od tog vremena pa sve do današnjih dana u tom se pogledu pokazala vidljiva evolucija.

I tu autor knjige dodaje: Nema dvojbe da se mora povećati ne samo broj đakona, nego i biskupa. Jer tolike tužbe svećenika na nedostatni kontakt s biskupima imaju svoj razlog i u tome što je premalo ordinarija, a tereni su biskupija preveliki, pa ordinarij u mnoge krajeve i ne može doći. Poželjni su biskupi koji bi se u tom pogledu više prilagodili koncilskim direktivama.

BIT SVEĆENIČKE SLUŽBE

Tridentski koncil navodi kao temeljne dogmatske oznake svećeništva: vlast prinostiti nekrvnu žrtvu svete mise — i opraštati grijeh. Prije tog Koncila, pravo je navješćivanja Evandjelja predstavljalo posebnu vlast episkopata. To je bilo simbolički naznačeno dolaskom Duha Svetoga u prilici gorućih jezika.

Poslije se svećenicima pridaje još naročita vlast prinostiti svetu žrtvu, a biskupima propovijedati, no u tome sudjeluju i svećenici kao njihovi pomoćnici.

Tridentski koncil dalje tumači: Narav pastira najbolje će se odraziti u trostrukoj ulozi svećenika prema primjeru Isusovu: Krist-Pastir vodi stado po riječi. Za istinitost svoje nauke daje u zalog svoj život... On prinosi žrtvu svog života, da bi, po presvetoj Euharistiji, »ovce imale život, i to u obilju«... A vodeći svoje stado, on čuva njegovo jedinstvo.

Prema primjeru Isusovu, najjači se dokaz ljubavi pastira prema povjerenom stadu pokazuje u trostrukoj — ne vlasti — nego **službi**: u propovijedanju, u prinošenju žrtve i u vodstvu. Ovu **pastoralnu** službu Isus želi prenijeti na svoje apostole. To je jezgra Isusovih riječi kad je Petru predavao tu pastirsku vlast: Pasi jaganjce, pasi ovce! (Iv 21, 15—17). Time hoće da ostvari i onaj svoj plan: jedan pastir i jedno stado! (P O 2).

I Vatikan II stavlja propovijedanje u prvu dužnost svećeničkog reda: »... zato je prvenstveni zadatak svećenika kao suradnika biskupovih da svima navješćuju Božje Evanđelje... Svećenici su, dakle, dužni da svima dijele Istinu Evanđelja koju u Gospodinu posjeduju« (P O 4).

Vatikan II ističe, također, da je najveće bogoštovno djelo što ga svećenik prikazuje: slavljenje presvete Euharistije. »U misteriju Euharistijske žrtve, u kojem svećenici izvršuju svoj **glavni zadatak**, neprestano se ostvaruje djelo našega otkupljenja, pa se zato snažno preporučuje dnevno prikazivanje mise, jer je to djelo Krista i Crkve pa makar joj vjernici ne mogu prisustvovati« (P O 13).

Vatikan II posebno naglašuje što je cilj svećeničke službe i u čemu se on ostvaruje, pa i P O t. 2 piše: »Budući da i svećenici svojim dijelom sudjeluju u apostolskoj službi, Bog im daje milost da budu službenici Isusa Krista... Apostolskim se, naime, navještanjem Evanđelja saziva i skuplja Božji narod... A svećeničkom službom duhovna žrtva vjernika, u sjedinjenju sa žrtvom Krista, jedinog posrednika, po Euharistiji dolazi do punine, jer se preko ruku svećenika u ime cijele Crkve prikazuje sakramentalno, i na nekrvan način, dok ne dođe sâm Gospodin«.

Uz propovijedanje, dakle, i prinošenje žrtve naglašena je i treća zadaća svećenikova: upravljati Božjim narodom. »Svećenici, vršeći — razmjerno prema dijelu svoje vlasti — službu Krista, Glave i Pastira, okupljaju u biskupovo ime Božju obitelj kao bratsku zajednicu, usmjerenu prema jedinstvu, i po Kristu je u Duhu dovode Bogu-Ocu. A za vršenje

ove službe, kao i za ostale svećeničke dužnosti, podjeljuje im se duhovna vlast — dakako, u svrhu izgrađivanja« (PO 6).

Ovdje autor usput napominje kako upravo ova pastoralna misija razlikuje uloge laika i svećenika. Laik je svjedok, kateheta; svećenik je pastir, apostol i vođa. Zato samo svećenik može predsjedati Euharistijskoj gozbi, ako hoćemo ostati vjerni naredbi Kristovoj: To činite meni na spomen... Ovu svoju posljednju volju, kako to svi tumače, rekao je isključivo apostolima.

SVEĆENIK KAO POSREDNIK

Autor se zatim pozabavio još jednim pitanjem: Da li je svećenik ujedno posrednik između Boga i ljudi, i u kojem je to smislu? Toj bi se tvrdnji mogla suprotstaviti riječ svetoga Pavla: »Jedan je posrednik između Boga i ljudi — čovjek Krist Isus, koji daje samoga sebe kao otkup mjesto svijetu« (1 Tim 2, 5—6).

Svećenik, doduše, samo **kao sudionik** s Kristom, koji se žrtvovao za čitavo čovječanstvo, **jest posrednik**. A tako i čitav Božji narod, kao sudionik u Kristovu svećeništvu, posreduje kod Boga za sve ljude. Ima, dakle, različitih sudioničtva u jedinstvenom posredništvu Krista-Otkupitelja. Slično je tako protumačeno posredništvo Blažene Djevice Marije u dogmatskoj konstituciji Vatikan II: »... kao što u Kristovu svećeništvu na različite načine sudjeluju i sveti službenici (svećenici) i vjerni narod (laici)..., tako i jedino posredništvo Otkupiteljevo ne isključuje nego pobuđuje kod stvorova različitu suradnju koja zahvaća iz jednoga izvora« (LG 62b). Ono što se napose ističe u toj istini, naglašuje pisac, jest da se sva posrednička služba Kristova usredotočila na to da na sebe preuzme grijehe svijeta.

U tom smislu dvostruka je uloga svećeničkog posredništva: »silazećim posredništvom« svećenik daje svjetlo i božanski život čovječanstvu, a »uzlazećim posredništvom« svećenik posreduje kod Boga za čovječanstvo i svetom ga službom povezuje s Bogom »u duhu i istini«. Pa, što se svećenik više približuje čovjeku i pokazuje da je s njime uzajamno povezan, to više upoznaje potrebu da se za nj moli i da ga potiče na molitvu.

Direktna odgovornost za zadaću Crkve na čitavom svijetu pripada apostolima. To isto tvrdi Vatikan II: »Briga navještati Evanđelje leži na svećenicima« (LG t 3, 23 c) — »Biskupi, budući da su nasljednici apostola, primaju od Krista naređenje da poučavaju sve narode...« (LG 4 a). Isto tako i svećenici imaju poučavati, ali ne svojom vlastitom mudrošću, nego po riječi Božjoj« (O O t 4).

Što se tiče upravne i zakonodavne vlasti, Isus više naglašava duh negoli slovo; on manje računa sa pravnim zakonima a više sa duhom ljubavi. Svećenik stoga najbolje čini, kada, u prvom redu, širi klimu vjere i ljubavi... Isto tako i biskupi: »Pri izvršivanju svoje službe — oca i pastira — neka biskupi budu među svojim vjernicima kao oni koji služe... , pravi očevi koji prednjače duhom ljubavi i brige prema svima... Čitavu obitelj svoga stada neka tako okupljaju i odgajaju, da svi žive i djeluju u zajedništvu ljubavi« (CD 16).

Zlatna norma svećenikova držanja i vladanja vjernicima zadržana je u dekretu PO 6: »U izgradnji Crkve, svećenici, po Gospodinovu primjeru, treba da budu **ljudski osjećajni** i raspoloženi prema svim ljudima!« — Tako preporuča sveti Pavao: »Uostalom, braćo, sve što je čestito, što je dično, što je pravedno, što je nevino, što je ljubazno, što je na dobrom glasu, i sve što je kreposno i hvalevrijedno, to neka bude sadržaj vaših misli« (Fil 4, 8).

Svijet se neprestano razvija i relativno napreduje — pa s time usporedo treba da se razvija i svećenička invencioznost i kreativnost. Na tom se temelji poticaj na neprestanu obnovu!

Ovaj odsjek pisac završuje jednom novom perspektivom budućnosti. Prema svome pozivu **pastira**, svećenik će surađivati i na svim mjestima gdje se za to pokaže potreba. Župa više ne predstavlja tip nekog zatvorenog kruga, a vjernici se u župama diferenciraju svojim mentalitetom i očekivanjima. Svećenik - pojedinac nije više kadar odgovoriti tim opravdanim zahtjevima. Zato je nastala potreba **ekipnog rada**, osobito među mladeži. Pa, kao što je Krist prekinuo tradiciju nekih svećeničkih kasta i plemena, on od svojih apostola ni danas ne traži sputavanje nekim vanjskim zakonima discipline, nego hoće da odgovore potrebama žive zajednice. U tu svrhu, i ekipni će rad svećenika biti u duhu tih potreba; ali, zato se od svećenika traži da su međusobno povezani poput jedne obitelji, a Isus da bude veza te kolegijalnosti. Smatrajući Krista svojim bratom, postaviti će stvarni

temelj jednom bratstvu koje će im biti od pomoći u takvom ekipnom radu. Dao Bog, da to bude jedna nova direktiva za uspješniji apostolat Crkve.

SAKRAMENT SVETOGA REDA

Nauka o sakramentu svetog reda usko je vezana s pitanjem: U čemu se sastoji bit svećeništva?

a) Što kaže crkvena predaja

Sveti Augustin raspravlja naširoko o sakramentu svećeničkog reda. Najprije tumači — protiv Donatista — da ne treba ponovno krstiti one koji su kršteni, pa makar i od krivovjeraca, jer su oni već po prvom krštenju primili neizbrisiv biljeg — karakter. Pa, kako je krštenik taj karakter primio po svome krštenju, tako je i svećeniku po svetom redu utisnut posebni karakter — i zato se ni jedan od njih ne može ponovno primati, odnosno rediti.

Tridentski koncil uči da su tri sakramenta — krštenje, potvrda i sveti red — koji dušu bilježe neizbrisivim biljekom »to će reći, nekim duhovnim znakom, odakle dolazi da ih ne treba ponovno davati«. Taj sakramentalni biljeg zauzima u duši svoje mjesto, pa, prema tome, izvodi i novi odnos prema Bogu te je određen da se očituje u čitavu radu svećeničkovu.

b) Značenje i vrijednost sakramenta svetoga reda

Bit tog sakramenta ide u red misterija koji se po Božjem određenju upisuju u dušu čovjekovu. Tim Božjim određenjem zahvaćeno je cjelokupno biće koje se sakramentom posvećuje, a to posvećenje dolazi od samoga Isusa Krista koji svojom milošću prožimlje tu dušu — Bog se po toj duši očituje, pokazujući po njoj svoju božansku moć. Zato i smijemo držati da Bog daje više snage duši svećenikovoju.

Dekret PO upotrebljava za definiciju svećenika onu iz epistole Hebrejima: »... uzet od ljudi, ostavlja se na korist ljudima« (T 1). Zato se svećenici Novoga Zavjeta izabiru i odvajaju od ljudi, e da bi se mogli potpuno posvetiti djelu na koje ih je Gospodin pozvao (Dj 13, 2). Upravo tako to tumači i Koncil: »Svećenici se Novoga Zavjeta, doduše, po svom zvanju i po ređenju na neki način odabiru unutar Božjeg naroda, ali ne da se odijele bilo od njega bilo od ikojeg čovjeka, nego da se sasvim posvete djelu za koje ih Gospodin

uzima. Ne bi mogli biti Kristovi službenici, kada ne bi bili svjedoci i djelitelji kog drugog života osim zemaljskoga, ali ni ljudima ne bi mogli služiti ako bi im ljudski život i prilike ostali strani« (P O 3).

Prema Evanđelju, svećenik je u svijetu ali ipak nije od svijeta — jer on »odbacuje sve što bi ga priječilo u njegovu djelovanju« (Ko 17).

U tom smislu i Koncil naglašuje svećeničku dužnost za osobnim posvećenjem »... tako da od njih napravi sredstva uvijek prikladna u službi čitavog Božjeg naroda (PO 12). Između osobne sakralnosti i apostolskog djelovanja ne može biti nesklada. Nastojanjem oko vlastitog posvećenja, svećenik se najbolje pripravlja da posveti i narod Božji. To je ono karakteristično i svojstveno kod svećenika Novoga Zavjeta. Što će, dakle, više nastojati oko svog osobnog posvećenja, više će se približiti liku Kristovu — a to prilagođivanje Kristu - Pastiru dat će mu i snage da se u ime Kristovo istinski zauzme za svoj pastoralni rad.

Svećeniku će njegova sakralnost omogućiti da i vodi Kristovu zajednicu, i to tako da sve više njom upravlja Isus Krist. Identičnost Kristova dolazi do svog vrhunca u riječima pretvorbe: »Ovo je moje tijelo... krv, gdje riječ moje, koju izgovara svećenik, postaje posve istovjetna riječi Kristovoj. Čitavo biće svećenikovo treba da je u dubini posvećeno i slično Kristu - Svećeniku, da bi moglo djelovati u njegovo ime. — Dobar je komentar u tom smislu naveden u dekretu P O 2:

»Njihovo, naime, služenje, koje počinje navještanjem Evanđelja, crpi svoju snagu i moć iz Kristove Žrtve, a svrha je tog služenja da se cijeli okupljeni grad, t. j. skup i društvo svetih, prikaže Bogu kao sveopća žrtva po Velikom Svećeniku, koji je i samoga sebe u svojoj mucij prikazao za nas, da mogemo biti tijelo tako uzvišene Glave. — Svrha, dakle, za kojom svećenici idu u službi i životu, jest slava Boga Oca u Kristu.«

Eto zašto se svećenička služba ne smije ograničiti samo na ono ritualno bogoslužje. Svećenički red nosi u sebi dinamičnost koja mobilizira sve aktivnosti svećenikove duše. On je sav određen za to da donosi, širi i usavršuje život milosti u dušama vjernih. I, da bi se što više naglasio smisao riječi Kristovih: »Duh je koji sve oživljuje«, danas sve to više norme pojedinih sakramenata temeljimo na riječima Objave a ne na pustim ceremonijama i onima do u tančine izgovore-

nim formulama. Zato se u dijeljenju svetih sakramenata mnogo polaže na **službu riječi**. U čitanju i tumačenju objavljene riječi Božje svećenik će, dakle, u prvom redu istaknuti Bogom dano značenje tih svetih ustanova, a umanjiti vanjske obredne znakove.

Kad još uzmemo da je pastoralna vlast svećeniku povjerena po primjeru Krista - Pastira, onda je potrebno da se ona i primjenjuje isključivo u duhu ljubavi i služenja, pa taj duh Kristova Evandjelja treba da je duboko upisan u dušu svećenikovu.

c) **Struktura Crkve s gledišta svećeničkog reda**

Svećenički je red jednako važan kako za izgradnju tako i za strukturu Crkve. Svećenik po svojoj pastirskoj dužnosti upravlja zajednicom i održava njezino jedinstvo.

Zahvaljujući svećeničkom redu, Crkva sebi osigurava veću postojanost u svojoj izgradnji. Ona nije ovisna o milosti i nemilosti ljudi koji bi smatrali da imaju pravo delegirati svećenika za preuzimanje pastoralne službe. Svećenički red iziskuje angažiranje čitave osobe, i to definitivno angažiranje, jer je to **bit svećeništva**. Obličje Krista - Pastira utiskuje se u dušu svećenikovu kao najviši domet njegova djelovanja, te u svim okolnostima ostaje glavni cilj koji treba postići. Svećenik ne odgovara na događaje po svom osobnom raspoloženju, već prema Gospodinu Isusu Kristu, svom duhovnom uzoru što ga nosi u sebi. Crkva opet ispunjava svoju dužnost time što nastoji da tim duhom prožme čitavi svijet, kako bi se u čovječanstvu odrazile crte lika Spasiteljeva.

Značenje ovog sakramenta usmjereno je na to da Bog zaposjedne posvećenu osobu. Taj će se ideal ostvariti tek kada nastupi »punina vremena«. Ali zato već sada znademo da se u tu službu moraju uložiti sve ljudske snage. ... Krist, dakako, ne odbija nikoga ako želi surađivati na širenju njegova Kraljevstva; ali Dobri Pastir, koji je dao život za ovce, očekuje da će onda onaj koji se dao upravo na takav pastirski posao svim svojim bićem i prionuti uza nj. A Crkva će, sve ako i nastupe neočekivane prilike, nastojati da ta Kristova načela produži i održi za sva vremena.

Svećenička se služba može sastojati od raznih smjerova, jer se radi o pastoralnoj zadaći velikog i prostornog raspona. Crkva, dakako, ne odbija ni pripomoći drugih, kao što je to, na primjer, đakonat laika — ali ona, prije svega, hoće lju-

de koji će se u potpunosti predati svome poslanju. Tako je to zamislio Isus Krist, a mi ne možemo zamisliti da Bag ka- ni mijenjati svoj plan.

Istina je da se nikad neće moći isključiti mogućnost za- blude ili vrludanja onoga koji se dao zaređiti a da nije imao pravoga zvanja. Zbog tih, i sličnih razloga Crkva predviđa i prihvaća napuštanje svećeničke službe, s vraćanjem u laički stalež. To je neizbježno rješenje stanovitih osobnih pro- blema.

Dobro je spomenuti da od sakramenta svetog reda ne očekujemo neko djelovanje na sposobnosti čovjekove. On ga za tu službu ne čini sposobnim i bogatijim. U prošlosti je bilo dosta rašireno poimanje da se svetim redom popravlja- ju ljudski nedostaci te se stječu sposobnosti za sve vrste pastoralne službe, čak i u poodmaklim godinama. Danas smo već svjesni da se samo ustrajnim, redovitim studijem postizava naobrazba i sposobnost. A specijalizacije u raznim strukama znanosti istaknut će ubuduće još više tu potrebu.

Isto tako danas uviđamo da je nakon stanovite starosti potrebno postaviti granicu. Uloga se sakramenta svećeničkog reda, dakle, ne može svesti na to da ispravlja i liječi slabosti naravi.

NACIN SVEĆENIČKOG ŽIVOTA

Bit svećenika, onakva kakva je oblikovana po karakteru svećeničkog reda, treba da se očituje i u njegovu životu. Pre- ma tome, u samome je načelu krivo tražiti da bi život sve- ćenika trebao biti što sličniji životu laika. No time se ne želi svećenika od njih odijeliti. Naprotiv, on je određen da čovječanstvo produhovi božanskim životom. Ali za to tre- ba da se i on sam duhovno izgradi, kako bi svu svoju oko- linu što uspješnije oplemenio Božjom svetošću. U tu svrhu: pruža nam Evanđelje dosta pouka i poticaja.

Pozivajući svoje buduće apostole, Isus Krist im odlučno naređuje da sve ostave, i tako pođu za njim. Prema tekstu Marka (10, 29) ili Mateja (19, 29) treba ostaviti »kuću, braću, sestre, oca, majku, djecu, polja«... , a Luka izričito dodaje »i ženu« (18, 29). Upravo se na tome temelje riječi svetoga Petra: »Evo, mi smo sve ostavili i tebe smo slijedili«. Ali Matej (19, 28) i Luka (22, 28-30) daju i odgovor: da je sli- jediti Krista nužno spojeno s trpljenjem.

No taj poziv Isus ne ograničuje samo na dvanaesticu apostola već i na ostale učenike, pa i na žene koje su ga slijedile i služile mu (Lk 8, 2-3). Takav način života nije namijenjen samo svećenicima već i svima ostalima koji pomažu u radu oko širenja Kraljevstva Božjega.

Treba napomenuti da Isus nije potanko označio kako treba svećenik da živi — on je samo apostolima uputio temeljni zahtjev: da sve ostave! Praktične primjene ovog načela trebat će se kasnije odrediti sa razvojem crkvenog života. I ma da bi se moglo postaviti po koje pitanje s obzirom na neke običaje svećeničkog rada kroz povijest Crkve, nitko ne će posumnjati ili osporiti da je za svećenika glavno njegova osobna sakralnost.

Redovništvo je u povijesti crkvenoga života imalo svoga utjecaja i na način života pastoralnog svećeništva, ali ipak Evanđelje sa svojom naukom ostaje najvažniji kriterij u životu svećenika i redovnika.

Autor zatim orgovara na tri najglavnija problema, o kojima se, kako smo to ranije spomenuli, u zadnje vrijeme najviše raspravlja.

To su:

- uzdržavanje od svjetovnih zvanja,
- ne uplitanje u političko vodstvo, te
- celibat.

Da vidimo, što je pri tome utvrdio i na što bi nas želio upozoriti.

a) Svjetovna zvanja

Evanđelje nam nudi podatak: Isus je od svojih apostola zatražio da ostave sve, čak i ono svoje malo ribarsko zvanje. A to nije bilo lako. Za života Isusova poći će još kojiput u ribolov, a tek dolaskom Duha Svetoga potpuno će napustiti taj svoj posao. Tada su se, naime, u pravom značenju ostvarile riječi Isusove: »Odsad bit ćete ribari ljudi« (Lk 5, 10). Prema tome, ne radi se o napuštanju zvanja zbog njega samoga, nego to napuštanje iziskuje poziv na više.

Tako je to i Isus učinio. Nakon 30-godišnjeg rada kao tesar, on se, propovijedajući svoj nauk kako je to Evanđelje zabilježilo, isključivo predao izgradnji Kraljevstva Božjega. Sveti Pavao je, čini se, upravo protivno radio. On se često prihvaćao svoga zanata, izrađujući platno za jedra. Kao motiv za ovakav život naveo je, da ne želi biti na teret zajed-

nice kod koje stanuje. I sam je Pavao smatrao da je to iznimka, pozivajući se na svoje pravo da postupi drugačije: »Ili samo ja i Barnaba nemamo pravo ne raditi rukama?« (1Kor 9, 6). Ipak je Pavlov slučaj i danas za nas zanimljiv; svjetovno zanimanje svećenikovo, naime, može i danas imati stanovitog opravdanja. Dapače, i Vatikan II predviđa takvu mogućnost: »Članovi svetoga reda, premda se katkada mogu baviti svjetovnim stvarima, čak i vršeci koje svjetovno zvanje, ipak su po svom posebnom pozivu osobito i prvotno određeni za svetu službu (L G 31).

Autor zatim nabroja neke od tih okolnosti. Tako bi, na primjer, mogao biti dovoljan motiv uzdržavanje svećenikovo, samo što ne bi trebalo biti iz nekakve uviđavnosti prema drugim radnicima. Zar i svećenički rad nije bar toliko vrijedan kao rad u ostalim zvanjima? Isus izričito kaže da i rad apostolata vrijedi nagrade, koja treba da mu osigura sredstva potrebna za život (Mt 10, 10; Lk 10, 7).

Nadalje, ako svećenik radi u nerazvijenim misijskim krajevima, onda on svojim stručnim svjetovnim radom ondje pomaže ekonomski razvoj. Aktivno sudjelovanje u nekim zvanjima, osim toga, može smatrati i sredstvom apostolata. Zato su i svećenici - radnici samo tako mogli ući u određene radničke zajednice, što su im se priključili kao tvornički radnici. Jednako, i proučavanje u svjetovnim znanostima može umnogome biti vezano uz djelo kršćanskog odgoja mladeži; tako se svjedoči za prisutnost Crkve u nekršćanskim zajednicama i ujedno se dokazuje da i Crkva prati napredovanje znanosti, te da nema protivnosti između vjere i znanstvenih dostignuća.

No, svećenik je u svemu tome, dakako, tek nadopuna. Na širokom polju raznoraznih svjetovnih znanosti kršćanski će laik biti prvi svjedok kršćanskoga uma i života.

Neki, doduše, misle da je prestiž na znanstvenom polju svećeniku potreban zbog ugleda pred svijetom... U krajnjoj liniji to ipak nije tako; svećenik, na svom specifičnom polju, djeluje u ime Kristovo, koji ga je pozvao i poslao, pa i ugled u svom djelovanju dobiva po Kristu; stoga mora biti uvjeren kako svojim radom pridonosi nadnaravnom dobru ljudi — sve ako i takvo dobro jedna određena većina ne priznaje... Isus se pozivao samo na ugled svoga Oca koji ga je poslao da dokaže svoje Božanstvo. Nije tražio druge motive niti se oslanjao na drugi ugled kad ga nisu htjeli slušati. Čak je izričito odbijao sve one uspjehe, po ljudskim

mjerilima, koje bi mu čudesa mogla pribaviti, legitimirajući se svojim jedinim imenom: **Sin poslan od Oca** da objavi i ostvari djelo spasenja.

Stoga, kraj sveg onog slabog poštivanja i još slabijeg priznanja s kojim se svećenik susreće, on će svoj ugled utvrditi vjerom u onaj ugled koji mu pripada kao svećeniku. Svjestan svog poziva za nadnaravno dobro, on će sve svoje pouzdanje staviti u Krista, koji po njemu djeluje na tajanstven ali stvaran način. Jer i danas vrijedi Isusovo obećanje: Štogaod zaištete u Oca u ime moje, sve ću vam dati...

No ako je potrebno govoriti o znanosti i specijalizaciji, onda se to, u prvom redu, odnosi na što temeljitiju pripremu za vrijeme nauka. Općenito govoreći, priprema na pastoralni rad u mladih je svećeničkih kandidata često nedostatna. Budući svećenik treba da se, osim u teološkim znanstvenim granama, izобрази i u psihološkim i u sociološkim znanostima. Tada će se s većim mirom i veseljem posvetiti svom apostolatu, jer će znati uspostaviti sklad svoga rada sa pozivom na koji ga Krist potiče a narod Božji očekuje.

To su, uglavnom, razlozi zbog kojih bi se, prema autorovu izlaganju, svećenik trebao uzdržati od svjetovnih zvanja.

b) Svećenik i politika

Da pogledamo, što autor kaže o radu svećenika na političkom i socijalnom području.

Isus Krist je za to dao vrlo impresivno svjedočanstvo. Većina je Židova, naime, očekivala Mesiju koji će imati važnu političku ulogu na korist svoga naroda. Takvu ulogu je Isus otvoreno otklanjao, što vidimo i po tome kako se on legitimira. On sam sebe naziva »Sinom Čovječjim«, mada ga njegova okolina naziva »Sinom Davida«. Njegova je volja bila izbjeći svaki partikularizam u političkom opredjeljenju, ističući svoj **univerzalizam** — kako je on, naime, određen za čitavi svijet... Nije osnivao nikakve svoje stranke, s nakanom da po njoj izvede program narodnog oslobođenja i samostalnosti, mada je Židovima u ono vrijeme bio potreban ovakav vođa. I, kad su ga pokušali navesti da se opredijeli za jednu stranku, osujetio je njihove pokušaje s izrekom: »Dajte caru što je carevo a Bogu što je Božje« (Mt 22, 21). Isus je, očito, tako postupio kako bi svi mogli uvidjeti da »njegovo Kraljevstvo nije od ovoga svijeta« (Iv 18, 36) i da ono prelazi okvire svakog političkog ograničenja.

U tom duhu odgajao je i svoje apostole. Značajno je pitanje koje su mu oni postavili prije Uzašašća. Vidi se, naime, da su i apostoli sve do konca polagali nadu u osnivanje nekog mesijanskog i političkog kraljevstva na zemlji: »Gospodine, hoćeš li sada obnoviti kraljevstvo u Izraelu?« (Dj 1, 6). A Isus im, ne obazirući se na njihovo pitanje, kaže: »Primit ćete snagu pošto Duh Sveti dođe na vas, pa ćete mi biti svjedoci u Jeruzalemu... i sve do kraja zemlje« (Dj 1, 8). Tim ih je načelom još jednom utvrdio u nauku koji im je davao u tijeku tri godine.

Istina je, da osnovno načelo kršćanske ljubavi zahtijeva da se kršćanski vođe zanimaju za mnoge potrebe na društvenom i političkom polju. Ova vrst zalaganja, naravno, pripada kršćanskom laikatu, ali ne svećenstvu. Svećenik se takvim zauzimanjem samo izlaže pogibelji da kompromitira svoju svećeničku dužnost i utjecaj, jer svako političko opredjeljenje neminovno uključuje i političke protivnike. Lako je stoga razumjeti da protivnici svećenikove stranke postaju i protivnici Crkve. A povijest nam dovoljno pokazuje da se posredovanje hijerarhijskog svećenstva u političkim problemima često zlo završavalo po Crkvu. Dosta je podsjetiti, kako je solidarnost velikoga dijela klera s političkim buržoaskim strankama 19. stoljeća pridonijela da se radničke mase otuđe od Crkve.

c) Celibat

I napokon, pogledajmo kako je pisac izložio problem celibata.

Moramo razlikovati dvostruku osnovu Kristova celibata: prva je poslanje za duhovno rađanje, a druga je uvod u svestranu ljubav.

No i svećenik je svojom službom određen da na poseban način pridonese duhovnu rađanju kršćana; i od njega se, također, očekuje jedna sveobuhvatna ljubav, onakva kakvu treba da pokazuje pastir stada Kristova.

Da vidimo najprije kako se to odrazilo u životu Kristovu, pa da zatim razmotrimo i pitanje: Kakva je namjena celibata?

Kristov celibat

Svi oni, koji su protiv celibata, navode ove razloge:

Dragovoljni celibat unosi u čovječju psihu neku notu hladnoće i strogosti koja druge prije odbija nego što ih privlači, a to je plod onog starog neprijateljskog stava pre-

ma braku. Pa i tamo gdje takvog raspoloženja nema, već ona sama, nametnuta, osamljenost neženje zatvara čovjeka u sama sebe i odjeljuje ga od drugih.

Koliko vrijede ovi prigovori?

Kristov celibat sigurno nije bio samo nešto uzgredno, nego je po planu Božjem, neosporno, imao na najpotpuniji način osigurati plod otkupiteljskog Utjelovljenja. Prije svega, ova božanska namisao Isusova neženstva nikako ne doводи do protivnosti s Utjelovljenjem. Ovakav život spada u tajnu utjelovljene Riječi upravo onako kako ju je stvarno odredila volja Oca, i upravo onako kako je to Sin Božji u životu ostvario. I time se nije remetilo najtjesnije sjedinjenje Boga sa svijetom, nego se samo još većma usavršilo.

Na ovom se mjestu pisac prvenstveno osvrće na dva prigovora koja se u posljednje vrijeme povezuju. Naime, kako je djevičanstvo Marijino učinilo Utjelovljenje i rađanje Sina Božjega manje ljudskim, tako celibat želi svećenika udaljiti od sredine — u kojoj on ipak mora živjeti... Vidimo, međutim, da je Bog, na neki način, i sam već unaprijed odgovorio na te prigovore. Djevičanskim porodom Marijinim savršenije se ostvarilo samo Utjelovljenje, a Isusovim kasnijim neženstvom uzvišenije se odrazila Božja prisutnost među ljudima. To ćemo razabrati iz daljeg izlaganja.

Drugim se prigovorima opet tvrdi da je Sin Božji nužno morao ostati neženjen, pa se zaključuje: Poradi tog izvanrednog i jedinstvenog slučaja ne može nam on služiti kao primjer...

Na ovaj prigovor pisac odgovara po prilici ovako:

Otkupiteljsko Utjelovljenje nije nužno uključivalo celibat. Isus je, kao čovjek, uzeo na sebe pravu ljudsku narav, jednaku našoj. Zbog toga ni za njega nije morala biti isključena mogućnost ženidbe. Držati, dakle, da bi takvo stanje bilo nedostojno utjelovljene Riječi Božje bacilo bi vrlo bijednu sjenu na brak što ga je ustanovio sâm Bog još u raji zemaljskom.

Pa ipak, po Božjem planu, spoznajemo nekakav sklad između poslanja Kristova i svećeničkog celibata: vidimo podudarnost sa djelom Isusa Krista koji je prvi došao da započne duhovni preporod čovječanstva, pa se zato odrekao rađanja u naravnom redu, a sva plodnost i svekoliko potomstvo za njega su samo u redu milosti i božanskoga života.

Isusova je misija bila da rod ljudski približi Bogu, napose time što je učio da Bog jednako ljubi sve ljude. Da je bio vezan ženidbom, bio bi tom posebnom ljubavlju priječen u onoj univerzalnoj ljubavi. Dajući prednost jednoj ženi, stavio bi ogradu prema svim ostalim ženama. Značajna je bila ona zgoda kad ga je jednom, usred propovijedanja, prekinula nepoznata žena s usklikom: Blago utrobi koja te nosila, i grudima koje su te hranile... Isus, međutim odgovara da je ta sreća dostupna svima (Lk 11, 27—28).

Isto tako, Isus je mogao ljubiti svu djecu, bez bojazni, da će se svojoj zamjeriti. Zato ga svi i danas nazivaju »prijateljem malenih«... Njegovo ga neženstvo ne priječi da pokaže najveću sklonost prema djeci svih obitelji. Štoviše, on se pokazao mnogo pristupačniji negoli njegovi učenici, od kojih su sigurno neki bili ženjeni (Mt 19, 12—15).

I upravo poradi toga neženstva, Isus je mogao biti svakome prijatelj — postao je svakome bližnji, baš kako će i sveti Pavao kasnije reći za svoj apostolat: da je »postao sve svima«.

Isus je u svome radu uvijek izbjegavao partikularizam, kako prema naciji tako i prema obitelji. Značajno je što je odgovorio, kad su ga izvijestili da ga traže članovi njegove obitelji..., onima, koji mu rekoše: »Slušaj! Tvoja majka i tvoja braća su vani, i traže te«. On im odvrati: Tko je moja majka, i tko su moja braća?« Tada pogleda naokolo one što su sjedili u krugu oko njega i reče: »Evo moje majke i moje braće! Tkogod, naime, vrši volju Božju, on mi je brat, sestra i majka« (Mk 3, 31—35).

Isus time nije prezreo obitelj, kao što ni svojim neženstvom ne prezire ženidbu. Činjenica, da je svoje prvo čudo učinio na svadbenom piru, značajna je upravo zbog interesa za brak, i ljubavi koju je pokazao prema potrebama mladog bračnog para... Isto je tako važno da je svoje djetinjstvo i mladost, dakle najveći dio života, proveo u obitelji, gdje je »bio podložan« Mariji i Josipu. Nije li i time istaknuta uloga obitelji u određenju njegova Utjelovljenja?

Ali, brak i obitelj imaju svoju omeđenost. Isus im se za sve vrijeme svog javnog života energično opirao radi šire svoje orijentacije. Pa i zamisao o svom cjelokupnom djelovanju izrazio je onom zgodom kad je kao dječak ostao u hramu. Na pitanje svoje majke: »Moje dijete, zašto nam to učini?«, odgovorio je: »Pa zašto ste me tražili? Zar niste znali da ja moram biti u kući svoga Oca?« (Lk 2, 48—49).

Izuzetan je to bio slučaj, ali je dovoljno osvjetlio onaj plan koji je pripremao kroz duge godine obiteljskoga života u Nazaretu.

Isus, dakle, ne ostaje niti ulazi u okvire uskih granica **jedne** obitelji, no to čini samo zato da osnuje onu drugu, mnogo širu — onu, koja će oko Oca okupiti čitavo čovječanstvo. Jer su svi »koji vrše volju Božju, moj brat, moja sestra i moja mati«. A prebivalište Očevo na zemlji nije ovo ili ono posebno svetište, nego zajednica onih koji ga časte »u duhu i istini« (Iv 4, 23—24). Živjeti u neženstvu, dakle, za Isusa znači: osnovati **najuniverzalniju** obitelj!

Prema tome, nema ništa negativno u Isusovu držanju. Ništa tu nije usko shvaćeno — u strahu pred pogibeljima zavodljivoga svijeta, ili u namjeri da se obuzda »tijelo i krv« . . . Isus je živio među ljudima ne postavljajući nikakvih zapreka ni ograda. Protivno Ivanu Krstitelju, koji je živio u pustinji i koji se postom i odjećom razlikovao od drugih, on, Sin Čovječji, **jeo je i pio** (Mt 11, 19; Lk 7, 34). Njegov celibat nije predstavljao neku reakciju — on je bio dokaz šireg shvaćanja života, veza mnogo šira s ljudima, želja da se bez rezerve preda cijelome svijetu.

To su, uglavnom, činjenice na kojima pisac temelji dvostruku osnovu Kristova celibata.

Pisac, dalje, nastavlja s pitanjem: Da li je Isus imao u planu celibat za sve one koji će ga kao apostoli htjeti nasljedovati, i da li je htio pokazati kako ovaj način življenja nije isključivo njemu namijenjen?

Veličina celibata

Evandelist Matej zabilježio je onu znamenitu izjavu Kristovu o ženidbenoj nerazrješivosti (19, 1—9). To je bio povod da je Isus tako istaknuo neženstvo. Netom su apostoli čuli kako Isus zabranjuje mužu otpustiti zakonitu ženu i uzeti drugu, rekoše: »Ako tako stvar stoji između muža i žene, onda je bolje ne ženiti se«. — »Ne shvaćaju to svi«, odgovorio je on, »nego samo oni kojima je dano. Ima, naime, ljudi koji su od rođenja nesposobni za ženidbu; ima takvih koje su ljudi učinili nesposobnima; ima takvih koji se odriču ženidbe radi kraljevstva nebeskoga. Tko može shvatiti, neka shvati!« (Mt 19, 10—12). Isus je ovim riječima iznio jedno načelo koje za židovsko shvaćanje nije bilo samo novina nego i prava revolucija.

Uspoređujući ovaj logion s drugim izjavama u Kristovu Evandelju, smijemo reći da je ovo jedna od najsnažnijih riječi Kristovih. Način kojim se Isus izražava naglašuje i žrtvu koju on veže uz neženstvo... No, Isus je malo prije ove izjave naglasio i komplementarnost muža i žene, prema kojem načelu »oni nisu više dva nego jedno tijelo« (Mt 19, 6), pa, upravo s obzirom na tako egzistencijalnu potrebu međusobnog popunjavanja, i taj je svećenički celibat onda žrtva koja se duboko osjeća.

Isus to neženstvo ne uzvisuje niti preporučuje iz nekog prezira prema seksusu. On promatra seksus kao stanovitu ljudsku vrednotu. Mučno je odreći se te vrednote, zbog čega se čovjek osjeća kao osakaćen.

Ali, Isus nikada nije grijeh izjednačio sa seksusom — i ne vidimo da je ikada bio ponesen strogošću prema tjelesnim slabostima. Pa čak i onda kada osuđuje preljub, on stavlja naglasak samo na griješnu nakanu! No zato će s najvećom strogošću osuditi licemjerstvo, upornost nevjerovanja, kao i propust ljubavi prema bližnjemu...

Tako ni dragovoljni celibat, eto, nije izgrađen na negativnim pogledima prema ženi i seksusu. Baš protivno. Štaviše, Isus je isticao taj zajednički doprinos bračne vjernosti i održavanja celibata »radi kraljevstva nebeskoga«. Jedno s drugim usko je povezano. Prema Isusovu shvaćanju, oni, koji se odriču ženidbe, ne umanjuju njezinu vrijednost nego ju još uzvisuju i potvrđuju; brak je, štoviše, toliko dragocjen, da ga se čovjek odriče jedino radi uzvišenosti kraljevstva nebeskoga.

Povezanost celibata i svećenstva

Isus nije točno odredio odnos svog dragovoljnog neženstva i svećeništva, no ipak uz neženstvo veže i određenu motivaciju koja će nas podsjećati na tu unutarnju povezanost: »radi kraljevstva nebeskoga«... Ne radi se o tome da svi moraju prihvatiti celibat ako žele doći u kraljevstvo nebesko..., već o tome da ga u ovome svijetu izgradimo i pridonesemo njegovu širenju. No, to dragovoljno neženstvo kao da posebno pristaje onima koji se žele posvetiti tome poslu.

Vrijednost je celibata eshatološka. Izraz »radi kraljevstva nebeskoga« podsjeća na jednu riječ Isusovu kojom nam govori kakav će svijet biti poslije uskrsnuća: »... po uskrsnuću niti će se ženiti niti udavati, nego će biti kao nebeski

anđeli« (Mt 22, 30). — Celibat, dakle, na stanoviti način već uvodi u to buduće nebesko stanje, pa, kako se već počeo izgrađivati taj eshatološki svijet, celibat nije samo predznak onog budućeg kraljevstva, nego teži za tim da već sada uspostavi to kraljevstvo, ostvarujući ono »nebesko« u ovom zemaljskom životu. On je sav usmjeren na sadašnje djelovanje Crkve.

Ta težnja celibata ima i svoj mistički aspekt. Potpuno predanje Bogu, naime, upravlja cjelokupnim radom onoga »koji se odriče ženidbe«. A tu žrtvu ne opravdava samo neka nesebična ljubav prema bližnjemu. Ljubav prema Bogu je njezin jedini temelj i njezina prva misao. Takva ljubav je više nego osobna veza međusobne bračne ljubavi; ona je revnost za Kraljevstvo Božje.

Time nam se, kaže pisac, otkriva i onaj unutarnji odnos između celibata i svećeništva. Tko na sebe uzima odgovornost oko napretka Kraljevstva Božjega — a u tome je bit pastoralnog rada svećenikova — taj će i razumjeti poziv da se »odrekne ženidbe radi kraljevstva nebeskoga«. To načelo vrijedi i za one koji se životom zalažu za Crkvu da joj služe; ali se, u prvom redu, odnosi na one koji su vođe i pastiri njezina stada.

Pisac, dalje, postavlja i ovo pitanje: A zašto onda Isus nije odabrao svoje apostole među neženjenima...? Često se navodi da su svi apostoli bili ženjeni, osim Ivana. Uzmimo da je tako. No, ipak, postavljajući pastire svoje buduće Crkve, Isus nije bio indiferentan prema staležu ženidbe, odnosno celibata. Birajući Dvanaesticu među svojim domorodcima, Židovima, on ih je uzimao onakve kakvi su bili. Nitko ga tada ne bi razumio da je kao uvjet tražio neženstvo; takvo neženstvo je tada bilo jedva i poznato, a osim toga nitko ga u židovskoj sredini nije održavao. Naprotiv, po nepisanom židovskom zakonu svaki je muškarac trebao biti ženjen. Pretpostavivši sve to, Isus se ipak nije ustezao da od svojih izabranih učenika zatraži: da sve ostave, da se odreknu obiteljskoga života, žene (Lk 18, 19) i djece (Mt 19, 29), i da provode život u neženstvu.

Isus, doduše, ne propisuje nikakva određena pravila neženjenima — ali je naglasio smjer svećeničke službe, s obzirom na celibat, kada je istaknuo one koji se odriču ženidbe radi kraljevstva nebeskoga. Prvi uočljivi znak za život u celibatu dao je time što je od svojih apostola zatražio da sve ostave i da ga slijede. Novinu celibata ne možemo shva-

titi, ako ne postavimo Isusovo načelo: Život apostola treba staviti u službu kraljevstva nebeskoga... To je jedini motiv koji je vrijedan tolike žrtve.

Stoga Isus i ne krije teškoće, nego još naglašava: »... ne shvaćaju to svi, nego samo oni kojima je dano«. A da to razumiju, potreban je poseban dar Božji. Zato one, koji su od Oca primili taj dar, i potiče kako ga treba shvatiti i prema njemu živjeti. »Tko može shvatiti, neka shvati!« — naglasio je Isus.

Povijesni razvoj celibata

Posljednje stranice autor posvećuje razvoju celibata kroz povijest Crkve.

Celibat se u Crkvi utvrđivao polako ali sigurno. Trebalo je vremena da se ta evanđeoska novina i sva njezina važnost bolje upozna.

U primjeni celibata opažaju se, već odmah u početku, dvije tendencije. Biskupi i prezbiteri, koji su djelovali u jednoj već ustaljenoj zajednici, bili su ženjeni, ali »samo jedanput ženjen«... (Tim 3, 2 i Tim 1, 5—6). Oni pak svećenici koji su, poput Pavla, radili na tek osnovanim zajednicama gdje se tražilo više apostolskog djelovanja, ostali su u neženstvu. Motivi svećeničkog celibata ostali su u biti isti kako nam ih iznosi Evanđelje, samo što su u raznim vremenima bili izraženi na razne načine. Najdublji razlozi kojima se opravdavao celibat izraženi su, npr. riječima kao što su: »dar samoga sebe Bogu«, »ženidba u Bogu«, »predanost bez pridržaja u službi za Boga i duše«, »duhovno očinstvo«... Tim su se motivima služili Tertulijan, Epifan, Euzebije Ceza-rejski i dr. No, što su se vjerske zajednice više širile izlazeći iz uskih okvira manjih obitelji, to se sve više osjećala potreba da svećenici sve svoje sile posvete apostolatu, pa se, prema tome, sve jače isticao i problem dragovoljnog celibata.

U crkvenom se zakonodavstvu celibat pojavio prilično kasno. Tek poslije regionalnog koncila u Elviri (Španjolska), godine 300, počela se isticati zakonska zabrana svećeničkog braka, da se konačno u 12. stoljeću postavi zahtjev za odstranjenje ženjenih svećenika. Ali tek proglašenjem novog crkvenog prava godine 1917. u Zapadnoj se Crkvi sveti red počeo smatrati kao zapreka za valjanost ženidbe.

Ostvarenje ideala, kako ga je Evanđelje postavilo, nije se moglo tako lako postići; pa kako to tijekom povijesnog razvoja nije bilo moguće, tako ni danas još ne možemo reći

da je ta evolucija završena. Bilo je teških kriza, kao, npr. u 15. stoljeću kada se činilo da je većina klera bila za ukidanje celibata. No zakon je ostao — a Crkva se energično zalagala da se opstanak celibata još jače utvrdi.

Usporedno sa Zapadnom Crkvom, ni Istočna nije zaostala u stanovitom razvoju. Na Istoku se također naglašavao zakon celibata. Pokrajinski koncil u Trullo-u, godine 692, zakonom je biskupu branio ženidbu, pa — ako je bio ženjen — morao se rastati... A već je od koncila u Niceji, godine 325, bilo utvrđeno da se svećenik ne može ženiti nakon primljenog reda; ali, ako se ženjen čovjek zaredi, može se služiti bračnim pravima.

No rad oko utvrđivanja celibata ne znači da taj zakon učinimo još apsolutnijim. Crkva je u svom povijesnom razvoju računala i s takvim okolnostima u kojima ne bi bilo svrsishodno celibat svećenicima stavljati u dužnost. To je motiv kojim se opravdava zakonodavstvo Istočne Crkve, u kojoj su samo biskupi dužni ostvarivati evanđeoski ideal.

Dalje pisac podvlači činjenicu da se svećenički celibat danas ostvaruje u stanovitom progresivnom razvoju. Vatikan II računa sa ređenjem oženjenih ljudi u krajevima i okolnostima u kojima bi celibat bio zapreka za obavljanje apostolata i gdje se osjeća velika nestašica svećenika (LG 29).

Ali se pritom ne smije smetnuti s uma još nešto: svuda gdje bi svećenički kandidati mogli slobodno birati između celibata i braka, ova se dva životna smjera ne bi smjela postaviti kao jednako vrijedna; ali se, isto tako, i pogotovo, ne može tvrditi da je brak vredniji — to bi značilo zapostaviti riječ Evandjelja »bolje je ne ženiti se«... Još manje bi vrijedio glas ženjenih svećenika, koji osporavaju vrijednost celibata. To bi, dakako, značilo opovrgavati Evandjelje i crkvenu predaju.

Neki se boje da će celibat zlo utjecati na osjećajnu stranu svećenika i u njemu ojačati već i onako veliko nerazumijevanje za okolinu. Ali smisao celibata, onako kako je to Isus htio za svoje apostole, temelji se na veoma širokoj bazi **ljubavi**. Upravo ta vrлина, kao najstvarniji poticaj u životu svećenikovu, treba da zahvati sav njegov život. Jer, ako je svećenik optirao za celibat, onda je on i angažiran za dublju, svestraniju ljubav, a ona ga potiče da sav svoj život posveti isključivo službi bližnjega.

Celibat i njegova otvorenost prema svijetu

U najnovije se doba sve više osjeća kako je odgoj kandidata za svećeničko zvanje jako podbacio; kao da je sve bilo usmjereno na neko samotno i odijeljeno življenje..., kao da se htjelo izbjeći svaki naravni dodir s društvenom zajednicom, u kojoj će svećenik kasnije ipak morati nastupati i apostolski djelovati. Zato nam sada, među inim, Vatikan II preporučuje: »... da se svećenici rado i s veseljem sastaju u svrhu duševnog odmora..., da zajednički suraduju, kako bi se istrgli iz opasnosti osamljenosti..., da cijene i promiču svećenička udruženja odobrena od crkvene vlasti..., da tim i bratskom podrškom posluže cijelom svećeničkom redu« (PO 8).

Istina, zajednički život i podjela rada omogućuju normalnije okvire za svećenički apostolat. Tako je to i Isus činio sa svojim učenicima; i ne samo da ih je okupljao u zajednicu, nego je u apostolatu uspostavio i stanoviti kolegijalitet. Stoga i svećeniku život u zajednici pomaže da se unekoliko oslobodi osamljenosti i učmalosti u samoga sebe, pa da svoj život proživljuje u klimi široke otvorenosti prema braći i vjernicima.

Takve odredbe i upute mogu, doduše, i u pogledu celibata biti od koristi, ali to nije dovoljno. Ono, što se danas traži, jesu, u prvom redu, bolji, svestraniji i razumljiviji uvjeti da se svećenički život razvije i što bolje usaglasi prema istinskim Kristovim intencijama.

Zato je potrebno znati:

Zakon, kojim se u Zapadnoj Crkvi naređuje svećenički celibat, nema svoju apsolutnu nužnost. »Svećeništvo, doduše, po svojoj naravi ne zahtijeva uzdržljivost (celibat), kao što se vidi iz prakse rane Crkve«, kaže Vatikan II (PO 16). Jer ni Kristovo svećeništvo nije smatralo celibat jednom neophodnom nužnošću, pa je on stoga prije jedna **suglasnost** sa Kristovim neženstvom.

Vatikan II u dekretu PO t. 16 ukratko to iznosi ovako:

»Celibat mnogostruko pristaje svećeništvu: Posvemašnje je, naime, svećeničko poslanje posvećeno službi novoga čovječtva, što ga Krist, pobjednik smrti, po svom Duhu podiže u svijetu...

»Svećenici se djevičanstvom, ili održavanjem celibata radi kraljevstva nebeskoga, posvećuju Kristu na nov i odlučan način...

»Svećenici se po njemu slobodnije predaju službi Bogu i ljudima. Slobodnije služe Božjem kraljevstvu i djelu višega preporoda te tako postaju sposobniji da u većoj mjeri prime očinstvo u Kristu...

»Na ovaj dakle način svjedoče pred ljudima da se žele nepodijeljeno posvetiti povjerenj im službi...

»Tako oni dozivlju u pamet onu Bogom ustanovljenu otajstvenu ženidbu koja će se potpuno očitovati u budućem životu, a po kojoj Crkva ima jedinog Zaručnika — Krista...

»Osim toga, oni postaju živi znak budućega svijeta koji je po vjeri i po ljubavi već prisutan, i u kojem se sinovi uskrsnuća neće udavati niti ženiti...

»Celibat, koji se s ovih razloga... svećenicima isprva preporučivao, bio je u Latinskoj Crkvi kasnije svima koji su imali primiti sveti red zakonom nametnut. Ovaj Sveti Sabor odobrava i potvrđuje to zakonodavstvo što se tiče onih koji su predviđeni za svećeništvo«.

Nitko, dakle, neće posumnjati da je značaj celibata postavio Isus Krist. A svima je i jasno da Crkva u svom krilu želi zadržati ovu baštinu. Ona smatra da ne bi ostala dosljedna Evanđelju kada i svom sutrašnjem svećenstvu ne bi predala nepovrijeđen taj sveti zaklad, jer su riječi štono ih je Isus izrekao onima »koji se odriču ženidbe radi Kraljevstva nebeskoga«, i poziv Isusov »da sve ostave i slijede ga«, riječi Krista Boga, što i danas ima svoju istinsku vrijednost. A jer »moje riječi neće proći!« — Duh će Sveti pripomoći Crkvi da što bolje shvati smisao tih Kristovih riječi, i da ih se drži.

Ali, zato ne smije izostati ni rad crkvenih institucija i njihovih znanstvenih radnika, kako bi se što uspješnije i što svestranije razumjela i produbila ova delikatna istina.

Završavajući ovaj prikaz, autor želi da se nauka o pastoralnom svećeništvu što više produbi, a posebno: da se odnos prema celibatu izvede na jedan jasan i, za ovo naše vrijeme, prihvatljiv put.

o. Mato JOVIĆ, DI

NOVA KNJIGA

Dr Anto Lutter, svećenik, **Dušobrižništvo djece i mladeži na centralnom dijelu zagrebačke biskupije u drugoj polovini XVIII stoljeća.** Narudžbe: Dr Anto Lutter, M. Tita 81, Gradačac.
